

לוחם שללא לחם

הרחחה. לא ברור מתי ההליט סכי טבצ'ניק לטפס בכל מחיר ובכל האמצעים אל מרומי המעמד השליט בחברה. אך הדבר ניכר בו עוד בשלב מוקדם. אומנם, כחניך השומר הצעיר לא יכול היה לתת ביטוי רב לתכונה יסודית זו, אם כי הקפיד תמיד להתבלט. חבריו בגודד מעוז של קן צפון תל-אביב זוכרים אותו בעיקר כמתוסף. הוא גם ידע לספר סיפורים — בעיקר על סכי — וכתב בעלוני-הקיר של הקן. איזה רושם עשה אז? חבריו שמו לב בעיקר לשחצנותו הנוכחית, שהתבטאה בשאיפה מוגזמת להיראות "גבר". גם כיום הדבר הראשון שכל מוכר חדש שם אליו לב בהופעתו של סכי הוא יציבותו הבלתי-טבעית, שכולה אומרת יוהרה והתנשאות גברתנית. בעומדו ובלכתו הוא דומה לקצין צוער גרמני, מן הסוג שאמרו עליהם ש"בלעו מטאטא".

פסיכולוגים מסבירים זאת באי-בטחון פנימי, שמוצא לו פיצוי בהעמדת פנים נוקשות. על מזבח גברתנות זו אף הקריב טבת את כשרונו האמיתי העיקרי: המוסיקה. אחרי שלמד במשך חריסר שנים פריטה על פסנתר אצל מורים גדולים כמו בוך ופראנק פלג, ויכול היה לקחת לקאריירה מוסיקאית רצינית — נזח מקצוע זה, ואף הסתיר את יכולתו האמנותית מעיני החברים. מדוע? הסביר השבוע אחד מידיו הקרובים ביותר: "פסנתר, זה לא נחשב לכלי גברי".

יתכן כי תפיסה מסולפת זו, ששמה את כל הדגש על ההופעה החיצונית, היתה הסיבה כי הנער שבלט כל כך בערבי הקן לא הצליח מעודו להגיע למעמד אליו הגיעו נערים פחות בולטים אך בעלי תכונות אחרות. סכי טבצ'ניק לא נבחר למוסדות המרכזיים של השומר הצעיר, גם אחרי שהפך מדריך.

חיש מהר נסתבר כי התנועה העריכה אותו נכונה. הגיעה שעת-המיבחן העליונה בחייו של כל חניך תנועתנו-הצעיר חלוצית: שעת ההגשמה. בשעה זאת חייב כל חניך לומר אם הוא יוצא לקיבוץ, או שהוא עורך מתנועתו ונשאר בערוף העירוני. חבריו של סכי הלכו כהשלמה לקיבוץ מזרע, שהיה משק-ספר מול הגליל הערבי. סכי, הגבר הנוקשה למראית-עין, נשאר בעיר.

אופייני איש שלא זה בלבד שבגד בערכים להם הטיף הוא עצמו לחניכיו, אלא שלא היה לו אף היושר הנפשי היסודי להודות בחולשתו. תחת זאת הלך בדרך הקלאסית של המשתמש המתוסבך: הוא ערק אך העמיד פני אדם החייב לעשות זאת מטעמים חיוניים וזמניים בלבד. בשעה שחבריו חרשו את שדות העמק ושמו בלילות בנושק בלתי-ליגאלי, עבר סכי טבצ'ניק לירושלים, נתקבל ככתב ביומון מפלגת השומר הצעיר משמר, חתם בשם ס. סכי.

★ ★ ★

נגד קנוניות משרד-הכטחון

מה זרבע ישב ט. סכי במערכת משמר בירושלים. אמנם כתב על דברים פעוטי-ערך, כגון "קול ירושלים בן עשר", "השעה" — רגע לפני הוצאתו, "סטודנטים מאיימים בשביתה". אולם כעונאי ידע כי הענינים מתבשלים, מתקרבים למשבר גורלי.

הוא היה בירושלים כאשר פוצץ מלון המנד דויד, כאשר הוטלו העוצרים הגדולים. לא היה דרוש דמיון רב כדי לנבא כי מתקרב היום בו יועמד כל צעיר עברי בארץ בפני המיבחן העליון. כמו בשעת-ההגשמה בתנועה החלוצית, יצטרך כל אחד ואחד להחליט אישית — להתנדב או לערוך.

באביב 1947, כאשר העולם כולו עקב בחרדה אחרי הטרדיה הארצישראלית הדהורת לקראת מיבחן-הדמים, תמהו קוראי משמר לראות את השם ט. סכי מנוסס מעל לציון הכת בת: "ניו יורק, סוף אפריל". הכתב הצעיר עבר לארצות-הברית, לצורך "השתלמות". משם כתב מאמרים על "מסייה חרדו", "דרך החיים האמריקאית", "האנטישמיות באמריקה". לרוע מזלו של הכותב המחונן, לא עוררו מאמרים אלה את ההד הראוי להם בארץ. כי הארץ היתה עסוקה ביביות הראשונות של מלחמת-העצמאות.

בסוף נובמבר 1947 פרצה המלחמה ממש. מדי יום ביומו הופיעו על עמודי משמר המס' גרות השחרות המבעיתות, שבישרו את שמות הצעירים שמסרו את נפשם ב-24 השעות האחרונות. חבריו של סכי, חניכי השומר הצעיר, שהתניסו בינתיים לפלמ"ח, בלטו כמגיני שירות, ספגו את המארכים הקטלניים הראשונים.

בפברואר 1948, שלושה חודשים אחרי פרוץ המלחמה, כתב ט. סכי מאמר בשם "המאורעות בארץ — בראי העתונות האמריקאית". בעיקר התלונן על כך ש-1750 עתוני-הבוקר בארצות הברית הבלוטו את כוח הערבים, והגדילו את קורבנות היהודים. טבת עצמו לא התפתה להאמין לתעמולת-זוהעה שקופה וכזוכת זו. הוא לא דאג לשלום הישוב — ונשאר בארצות הברית. משם המשיך לכתוב על נושאים כמו "תעמולה אנטישמית בין הכושים".

אולם סכי לא הירתר רק בגורל ארץ-ישראל והיהדות. כבעל השקפת-עולם מארכסיסטית מגובשת, עמד גם על סכנת הבטחון המאיימת על המוסדות הנבחרים והמנגנון הממלכתי, תוך עליית הכוסיס הבטחוניים. על כך כתב מאמר רציני וממצה מפילדלפיה, בו העלה על נס את עמדתם האמיתית של אנשי-הרוח, ובראשם הפרופסור אלברט איינשטיין, שחתמו באותם הימים על עוצמה המתריעה בפני השתלטות הנגראלים האמריקאיים.

"שומרי-הסף של הדמוקרטיה — הפיקוח האזרחי על הממשלה — הולך ונעלם", הזהיר איינשטיין. "לא זו בלבד שאנשי-צבא נוטלים לידם עמדות-מפתח במשך החוץ ובחברות ממשלתיות, אלא שהצבא פורש את השפעתו על המדע, החינוך והתעשייה". 25 אנשי-רוח אמריקאיים חתמו על הכרוז הזה. לא היה להם חסיד נלהב יותר מאשר אותו לוחם נגד קנוניות מערכת-הבטחון, ט. סכי מתל-אביב החוקק.

★ ★ ★

אפוס בעיר-הקיט

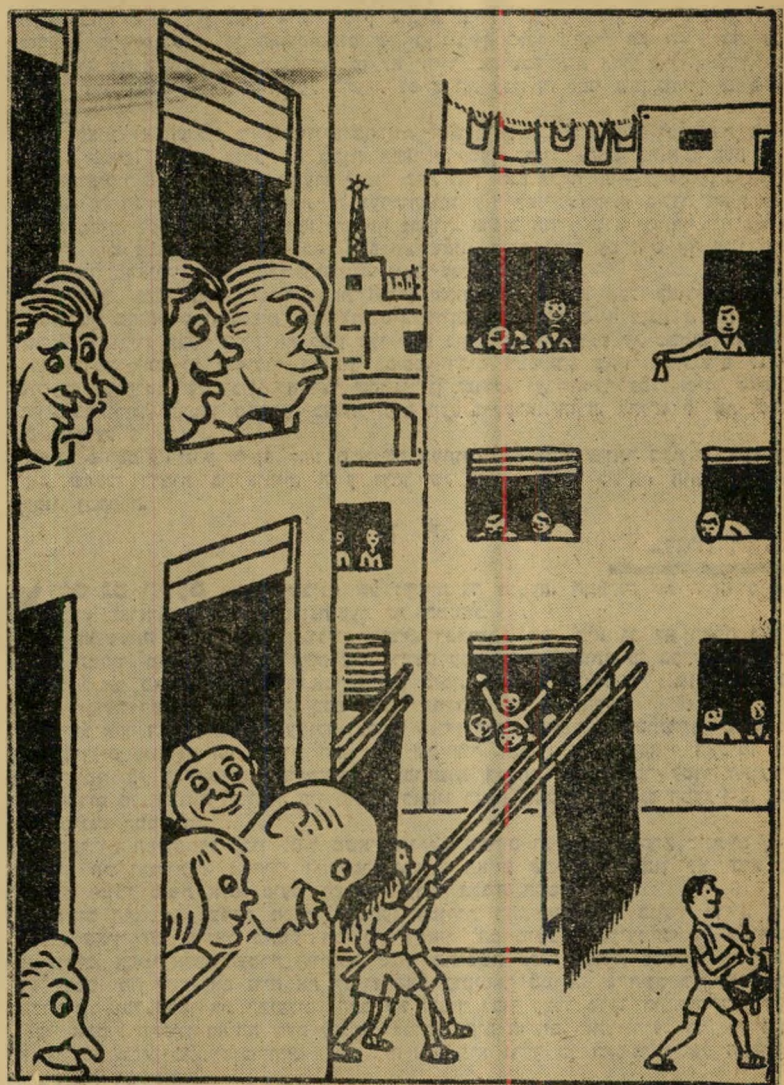
מאמר היסטורי זה על הדמוקרטיה האמריקאית הופיע בגליון משמר ההיסטורי לא פחות. הוא נשא את התאריך 14 במאי, 1948. העמוד הראשון של אותו גליון הכריז: "היום הכרות המדינה והקמת הממשלה"; "יפו חתמה על הכניעה"; "גוברת ההחלמה על המלחה הלאומי"; "נכבשה תחנת-הראדאר בבידו"; "נכבש הכפר בריר בנגב"; "נמשכים הקרבות בדרך ירושלים — קאוקג'י תפס מינור לטרון והציב בו תוחמים"; "כסר דרום שוב באש התוקפים"; "חידות סריות תקפו את דן"; "כפר ציון עולה באש".

יתכן כי גם בימים אלה היה הישוב הלוחם זקוק לדיוח על הנעשה בפילדלפיה ובארלם שבניו-יורק. אולם לט. סכי לא ניתן להמשיך ולהקדיש את עטו הברוכה למלאכה זו. כי בניגוד לתנועת השומר הצעיר, שלא באה בתביעות לחניכיה שערקו מן ההגשמה, החליטו מוסדות הישוב להתעניין במעשי הצעירים הבריאים שלא ראו צורך לחוש הביתה ולהגן על מולדתם במשך כל חמשת החודשים שעברו מאז ראשית המלחמה, בהם נפלו אלפים מטובי הנוער העברי.

מוסדות הישוב הודיעו לצעירים אלה שעליהם לחזור הביתה. וכך עלה סכי טבת, באיחור של חמישה חודשים, על האנייה מארץ קארפ שעגנה בנמל ניו-יורק. היא היתה צריכה להביאו לחיפה בסוף מאי.

אולם בדרך קרתה תקלה. הקברניט האמריקאי לא התחשב בפלישה הלכנונית לארץ-ישראל, עזן כדרכו בכיירות, לפני היעור לחיפה. שתי מחלקות של חיילים לבנוניים ניצבו מול כבש האנייה, הורידו ממנה את שבת' טבת, יחד עם עוד 22 ישראלים חוזרים ו-41 צעירים אמריקאיים, שהתנדבו ללחום בארץ במסחה של תנועה חלוצית שקראה לעצמה "קרקע ועבודה".

כעבור שנים ידע טבת לתאר אפיוודה זו כצבעים הירואיים מאוד. בשבועון השב. ריחון.

המתוכף

מהוה נושא לאחד מסיפורי הילדים של שבתאי טבת, בסיפור זה, החוף של עמי, מתאר טבת הווי שהיה קרוב לליבו בעת שהוא עצמו שימש כמתופף בהשומר הצעיר. ציור זה מתאר את שיא מאויו של עמי כמתופף בצופים.

הישיבה היתה סודית. חברי ועדת האתיקה של אגודת העתונאים התל-אביבית הסתגרו באחד החדרים של בית-הסוקולוב המפואר לדון ביושר המקצועי של אחד הכתבים הידועים בארץ.

הכתב, לנחש כדרכו בהידור קדנני, יצא ממכוניתו המבויקה, אותה הביא מהחוף-לארץ, התייצב לפני החעדה. האישום: הוא פגע במוסר העתונאי כאשר פירסם, לפני תש"ז, בימי משפט עמוס בן-גוריון, סידרת-מאמרים שהוגדרה על-ידי המוסד המשפטי העליון במדינה כ"אינפורמציה מגמתית ומסולפת... טענות-סרק שהיו עלולות להטעות את הציבור".

הנאשם, כתב הארץ בן ה-34 שבת' טבת, מצא מיפלט בצרה שניה. הוא הזכיר כי זה עתה הוגשה נגדו קובלנה פלילית בעון בויון בית-המשפט, בקשר עם אותה סידרת-מאמרים. הוא ביקש לדחות את הביור על הגינותו העתונאית עד לאחר שיתברר גורל קובלנה זו נגד הגינותו האזרחית.

לא היו אלה הצרות היחידות שפקדו את שבת' טבת בשבוע האחרון. בחוגי עורכי-הדיון נערכה התייעצות על קביעת עמדה ציבורית שתוקיע את טבת על פירסום מכתבים מעליבים ושחצניים, אותם היפנה לשרופט העליון משה לנדוי. מטר של מכתבי מחאה באותו ענין ירד על מערכת הארץ. מכתב מעין זה לא פורסם על-ידה, כמינהגה.

בקריית-הטכניון בחיפה עמד טבת בפני התקפת-מחץ חסרת-תקדים, כאשר זימנה מערכת הארץ פגישה עם הסטודנטים. בזה אחר זה קמו עשרות סטודנטים, התקיפו את טבת במשפטים חריפים על עמדתו בפרשת עמוס בן-גוריון ובפרשת-לבון. קרא אחד הסטודנטים, אחרי ויכוח של כמה שעות: "אני אומר לך, שבת' טבת, שאתה עתונאי גרוע!" חבריו הסטודנטים הביעו הסכמה קולנית.

כמה ימים לפני כן, בפגישה עם הסטודנטים בבית-החילל בירושלים, עמד טבת בפני התקפה דומה, בה הוקע כמנהל תעמולת-כוסיס לטובת אנשי-השררה במדינה. בשני המקרים נאלץ עורכו, גרשום שוקן, לחוש לעזרתו — ללא הצלחה.

כיצד הגיע עתונאי מבטיה, בעל ותק של 15 שנים, אל עמוד-הקלון — מוקע במידה שחה על-ידי השופטים, חבריו למקצוע, קוראיו ודעת-הקהל?

האירוניה היא ששבת' טבת הגיע אל שפל הכשלון העתונאי והאנושי בגלל רדיפתו חסרת-המעצורים אחרי מטרה אחת ויחידה: הצלחה.

★ ★ ★

מתופף, מדריך — אך לא מנשים

א לכן חונך סכי טבצ'ניק על-ידי מדריכיו. אולם הדרך הותחתה לו על ידי אופיו, שבלט מגיל צעיר מאוד.

ההתחלה היתה רגילה. טבצ'ניק הצעיר היה בן השיכבה האמידה של מעמד הפועלים. אביו היה נהג משאתי, הגיע בהדרגה למעמד רבי-יחסות של חבר בקואופרטיב שלב. אמו היתה גננת ותיקה. התנאים בבית לא היו דחוקים במיוחד, אך גם לא היו בכחית פיסגת